

LES CARTHAGES DU MONDE

Eduard Miralles

*De la mateixa sèrie que El festí de Cronopi, Tres peces fàcils,
Un tal Chávez o En Carlitus, ja vonegudes en aquests Jocs Florals.*

1

Dilluns 3 de setembre de l'any 2001. Només obrir la porta del despatx amb l'esperança de començar amb bon peu (que només pot ser l'esquerre) dia, setmana mes i curs, el fax antediluvià va començar a xisclar com una bestiola histèrica, tot tractant de dir que ell també celebrava que haguéssim tornat sans i estalvis de vacances. L'artefacte va començar a vomitar aquella mena de paper tèrmic desagradable al tacte i amb data de caducitat, i a poc a poc vam prendre coneixement que es tractava d'una carta, una carta des de Tunis, signada per l'inefable Ridha Tlili (internacionalment conegut per la direcció *sui generis* perpetrada al pavelló del seu país a l'Expo de Sevilla de l'any 92). La carta, després de l'imprescindible *cher Edouard*, anunciava la celebració d'un simposi galàctic sota el títol de "Les Carthage du monde" a la colombiana i caribenya ciutat de Cartagena d'Índies del 3 al 7 de desembre i, el que és pitjor, la designació d'un comitè acadèmic presidit per ell mateix i per al qual desitjava comptar amb el meu concurs i assistència, no cal dir-ho, amb despeses pagades de desplaçaments, estada i manutenció, així com amb uns honoraris discrets. Vaig pensar que es tractava d'un error (entre les meves enciclopèdiques i variopintes especialitats mai no ha constatat la que fa al cas) i al llarg d'aquell mateix dia, bon punt vam donar per inaugurada la temporada i ateses les emergències de rigor, vaig marcar el número de telèfon de l'amic Ridha el qual, amb el seu entusiasme característic i després de repetir-me més d'una dotzena de vegades l'alegria provocada pel fet de parlar amb mi, va ratificar-me la invitació i l'encàrrec amb la seva imprecisió habitual.

2

Tot i que en aquells temps els Facebook, WhatsApp, Twiter i companyia lluien per la seva absència, els *sospitosos habituals* de la comunitat internacional d'experts convocats i convidats pel Ridha Tlili vam anar sabent qui érem i qui no i deduïnt algunes coses importants: la primera, el nostre generalitzat escàs o nul grau de competència sobre el tema en qüestió (tema, tot sigui dit, que el nostre comitent feia ja anys que explotava, successivament, en format de llibre primer, d'exposició itinerant després, i ara, finalment, en forma de simposi internacional). La segona, important, és que el govern colombià era a punt d'anunciar un nou, i semblava que definitiu, acord de pau i volia fer-ho amb un important desplegament mediàtic en algun lloc de la regió del Carib abans de les festes de Nadal, i el simposi de marres

podia acabar sent una bona excusa. Algú, finalment, va descobrir presumptes implicacions des de Tunis amb tèrbols afers de blanqueig de diners procedents de Colòmbia, insinuant que el nostre encàrrec podia formar part d'aquella operació. Sigui com sigui, el temps passava a la velocitat acostumada i la idea d'una setmaneta de vacances pagades, just a finals d'any, en un destí turístic com Cartagena va anar prenent cos com un horitzó engrescador entre nosaltres. Especialment entre els europeus més septentrionals, tan delerosos de sol, calor i alegria com desconexors d'aquella regió del món.

3.

Tot arriba, tard o d'hora, i aquell dissabte els participants vam ser transportats des de Bogotà fins a Cartagena en un Bombardier d'aquells que quan trontollen sembla que hagin de perdre totes les peces, especialment preparat per a l'ocasió. En arribar a la pista d'aterratge no només vàrem ser rebuts per l'habitual bafarada d'aire humit i sufocant propi del lloc, sinó també per un petit destacament militar, gràcies al qual vam poder estalviar-nos les gestions duaneres i aeroportuàries de rigor. Vertiginosament eficients, ens traslladaren al lloc que habitaríem durant la setmana: L'Hotel Nacional, un lloc d'aquells d'abans, a tocar de la Platja de Bocachica, un xic tronat però que malgrat tot no havia perdut les restes del seu esplendor colonial. La tarda ens regalava un impagable crepuscle, el parc temàtic s'obria lliurement al nostre abast i l'endemà, diumenge, teníem tot un dia per descansar, passejar o no fer res. Què més es pot demanar? Els afectats per una major ànsia turística, fonamentalment europeus del Nord, varen córrer a contractar una excursió fins a les illes de Rosario per aquell diumenge, de la qual tornarien vermells com uns titots, però satisfets i carregats d'imatges caribenyes com més tòpiques millor, que compartirien amb parents i coneguts, confortablement instal·lats davant la llar de foc, a la tornada als seus llocs d'origen durant els mesos que vindran. Jo, més modest, em vaig limitar a passar el control de qualitat de la cocteleria de l'hotel, ben proveïda de roms de la regió i de vitoles de cigars de diverses marques.

4

El tarjetó que vam trobar a l'habitació ens donava la benvinguda i, en nom de la Ministra de Cultura ens, convidava al còctel "dinatori" que tindria lloc el diumenge a partir de les set del vespre, per a la qual cosa se'ns pregava anar abillats amb una *tenue* convenient. No cal dir que l'educació francesa de l'amic Tlili era inconfusible entre línies. En conseqüència, el grup de sospitosos habituals ens vam congreguar al vestíbul de l'hotel a l'hora indicada per tal per tal de ser conduïts al lloc dels fets. En un marc incomparable, al bell mig d'uns jardins amb llacs magnífics, ben peixats i amb excel·lents destil·lats al nostre abast, comparegué de vint-i-un botó l'inefable Ridha Tlili, duent del braçet la Ministra del ram. La Ministra, filla de Cartagena,

havia estat “Señorita Bolívar” (és a dir, reina local de la bellesa) anys abans d’ocupar el càrrec. Al llarg de la seva salutació de benvinguda, i a banda de desgranar tots els tòpics imaginables i desitjar-nos el millor per a la nostra feina en unes jornades que, per a nosaltres, continuaven sent una incògnita, va anunciar-nos que la sessió del dia següent tindria lloc a l’antic Teatro Heredia, una joia del temps de la colònia que s’acabava de restaurar gràcies a la cooperació internacional, majorment espanyola, i que comptaria amb la presència del President de la Nació, el senyor Andrés Pastrana Arango. També vam saber que la jornada culminaria amb una gran festa al Baluard de Santo Domingo, oberta a tota la ciutadania *cartagenera*, amb presència de reconeguts artistes colombians de destacada projecció internacional. Mentre els oradors intervenien jo em submergia, potser víctima del *jet lag*, en les meves cabòries relatives a la desproporció entre la finalitat i els mitjans d’aquella operació, sens dubte concebuda amb segones o terceres intencions, encara que no sabéssim quines eren.

5.

Com era de témer l’endemà, dilluns, el President Pastrana no va comparèixer a la sessió inaugural extraordinària del Teatro Heredia, però des de la seu a la capital va anunciar l’enèsim intent de negociacions per a un procés de pau al país. La notícia va sorprendre tots els mitjans ja traslladats a Cartagena, cosa que indirectament va situar damunt del nostre simposi una atenció mediàtica impensada; resultava veritablement difícil respondre amb competència què és el que havíem vingut a fer a Cartagena aquelles quatre dotzenes llargues d’experts internacionals intensament i extensament subvencionats. Les sessions, plúmbies a més no poder, en un espai ortopèdic i amb una climatització en fase beta es van desenvolupar al llarg de tot el matí, rematant amb un “vi d’honor” servit a les pròpies instal·lacions del teatre, àpat que ens va precipitar sense solució de continuïtat a l’autobús primer i a l’hotel més tard, per tal de refrescar-se, descansar i recuperar forces per a la festa del Baluard, la qual va resultar un espectacle d’altíssim nivell i veritable qualitat amb figures com Totó La Momposina o Carlos Vives i els seus “vallenatos”, que nosaltres vam contemplar des d’una mena de balconada amb guarniments reservada als convidats, amb servei de menjat i beure de lliure accés. En acabar, els convidats forem reintegrats als hotels respectius en aquelles “chivas” o *guaguas* obertes (allò que els nostres avis anomenaven “jardineres”) típicament turístiques que s’estilen a Cartagena, enmig de més begudes i formacions musicals locals de petit format. Les “chivas”, de fet, constituïren el *leit motif* de les nits següents. Anar a voltar per la ciutat i d’un hotel a un altre dalt d’una “chiva”, carregadets de beure, es va convertir en l’atracció principal del simposi, mot que en grec cal no oblidar que vol dir literalment “beure plegats”.

6

Per fi dimarts el programa va adquirir una certa normalitat. Entre les habituals piles de targes que es lliuren o s'arreguen en aquesta mena de reunions, n'hi havia una que em va cridar l'atenció des del primer moment: "Getsemaní Jaramillo. Bibliotecario Municipal. Cartagena de Indias". Potser pel seu disseny, o tal vegada per la vehemència discursiva desplegada pel seu titular, pèl-roig i amb uns ulls intensament verds. Semblava que la seva funció principal durant les sessions fos animar-nos a inscriure'ns en una activitat extraordinària, proposada per al dissabte i consistent en una visita guiada a la "Cartagena real", la ciutat que no surt a les guies i que no coneixen els turistes, amb una atenció especial a les biblioteques dels barris poc afavorits, que era allà on Getsmaní duia a terme la seva feina. La passejada havia de rematar en un àpat comunitari en un dels barris visitats, degustant *mondongo* i altres especialitats tradicionals. Allò que, segons ell, no ens donarien mai a menjar als hotels ni a les recepcions. Tot plegat per uns 100.000 pesos colombians (uns 30 Euros), amb trasllat inclòs des de i fins a l'hotel respectiu. Sigui com sigui, potser perquè el personatge, que es feia dir "Getsé", parlava un anglès més que raonable (es deia que era fill d'un llibreter de Barranquilla d'origen berguedà, un tal Ramon Vinyes, amic de García Màrquez i personatge de *100 Años de Soledad* ("el sabio catalán"), i d'una irlandesa de cabells de foc (tot i que a mi ni les dates ni altres coses no em quadraven) i s'expressava amb una vehemència més que convincent, la proposta anava triomfant progressivament, especialment entre els congressistes europeus, que potser així resolien fàcilment i sense problemes l'ús del seu temps en aquell dia lliure. L'oferta de *Getsé*, a mesura que s'acostava el divendres, comptava cada cop amb més inscrits, els quals, detall important, havien de satisfer la quantitat de la inscripció a l'avançada. Els europeus no acabaven d'entendre, ni d'acceptar que quan reclamaven un rebut en *Getsé* respongués amb evasives, o acabés fent un gargot en qualsevol tros de paper. Tampoc era evident si l'activitat era part del programa "oficial" o si deixava de ser-ho. Però, en fi, la *nave* anava anant i ja hi havia poca cosa a fer...

7

Entre tabarres diürnes i sonades *francatxeles* nocturnes dalt de les "chives", la costellada arribava a la seva fi. De sobte va córrer la brama que la cloenda oficial aniria a càrrec d'en Gabo. García Màrquez, que acabava de publicar el primer (i únic) volum de les seves memòries, *Vivir para contarla*, tenia casa a Cartagena i havia anunciat la seva visita, però no va comparèixer en absolut, ans al contrari. Divendres al vespre, degudament evacuades les formalitats acadèmico-congressuals, una colla d'entre els sospitosos habituals vam decidir "sortir", és a dir anar a donar un tomb per la ciutat, mirar de conèixer la més real de les *cartagenes* possibles, degudament acompanyats per alguns participants locals els quals, generosament, s'havien ofert a venir amb nosaltres. Comptat i debatut, havíem passat cinc o sis dies literalment

segrestats per l'organització, aquella conxorxa entre en Ridah Tlili i el personal del Ministeri, i el cert és que feia bo sortir un vespre quan s'havia apaivagat la xafogor que al Carib habitualment esdevé insuportable. Vam tenir oportunitat de visitar espais improvisats, gens turístics, naus i "galpons" amb la música a tot volum i un soroll eixordador on la gent del país es lliura a ballar la cúmbia i altres gèneres mestissos, arriscant-nos a tastar sucedanis de destil·lats a la frontera d'allò més salvatge... De sobte, quan ja ens disposàvem a concloure la nostra expedició i girar cua vers l'Hotel Nacional, un murmuri creixent de veus i timbals, juntament amb el reflex d'una llum com de foguera va reclamar la nostra atenció des d'una plaça veïna. Un grup creixent format per vint o trenta persones, gent jove, brandant teies, torxes, atxes, ciris i espelmes, transportava un immens cadafalc al centre del qual agonitzava, o representava l'agonia, un personatge que vestia una mena de túnica blanca. A mesura que erem més a prop, vàrem reconèixer aquell personatge maquillat i en estat gairebé de trànsit: era en Getsé. Getsemaní Jaramillo, agitant-se convulsivament enmig d'uns ritmes i uns cànctics desconeguts per a nosaltres, tot i que sens dubte evocaven quelcom d'ancestral i inexplicable. De tornada cap a l'Hotel Nacional, un presagi em dominava irrimediablement.

8

L'endemà, dissabte, en Getsé no es va presentar a cap hotel a l'hora prevista. No va ser possible localitzar-lo a través de cap dels mitjans disponibles. Els congressistes europeus van considerar el fet una presa de pèl inadmissible mentre exigien responsabilitats a l'organització i reclamaven els seus diners. El pobre Ridah Tlili insistia en el fet que no era el seu problema. Finalment desistiren i orientaren els seus objectius per a la jornada cap a la compra compulsiva de records a botigues tipus American Express. Alguns encara van poder afegir-se a alguna excursió cap a les Illes del Rosario. I jo vaig aprofitar per llegir, treballar una mica i fer un bon dinar, a l'espera del meu vol nocturn cap a Bogotà, primer, i Medellín després.

9

Tot i haver visitat Colòmbia manta vegades, no vaig tornar a Cartagena fins ben entrat l'any 2012. Malgrat que la meua agenda aquest cop era més intensa que l'anterior, vaig intentar esgarrapar alguna estona a la recerca i captura d'alguna nova pista sobre en Getsé; he de confessar que m'encuriosia saber què havia estat d'aquella persona. Tanmateix, ningú no el coneixia. No vaig trobar cap notícia seva a cap dels tres ls diaris que s'editaven regularment a la ciutat. Casualment, em vaig topar amb la Catalina Vàsques, una *paisa* que s'ha fet més o menys popular dinamitzant amb un programa de retirada de la violència a grups de joves que es reuneixen al cementiri antic de Medellín. Em va explicar que era a Cartagena treballant amb un grup de joves conflictius, posant en escena un espectacle basat en Don Juan Tenorio que

s'estrenaria al cementiri antic per Tos Sants, és a dir, en un parell de mesos (val a dir que els "tenorios de cementiri" són habituals a moltes ciutats llatinoamericanes). Em va proposar que aquella nit l'acompanyés al cementiri per parlar amb alguns grups de joves que es reunien allà habitualment. Tot i que, d'entrada, ningú va ser capaç de proporcionar-nos cap informació sobre en Getsé, finalment una noia mestissa, esprimatxada, ens va demanar que l'acompanyéssim. Amb l'ajut d'una llanterna ens va descobrir una làpida, molt deteriorada. Amb penes i treballs vaig poder llegir la inscripció:

Getsemaní Jaramillo Viñas
Barranquilla, mayo 1961 - Cartagena, diciembre 2001

Barcelona, Sant Jordi 2018.